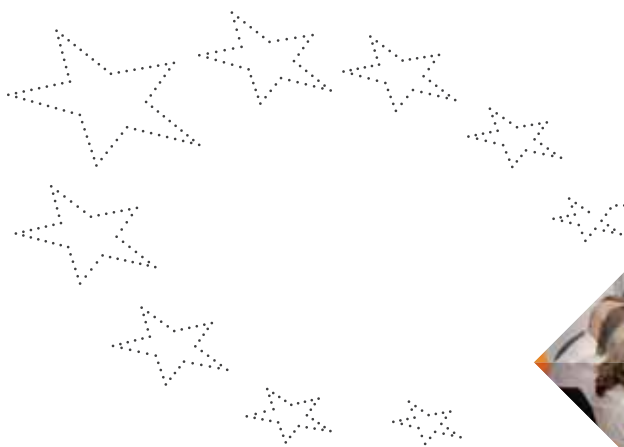

Vitenskap beskytter forbrukere

fra jord til bord

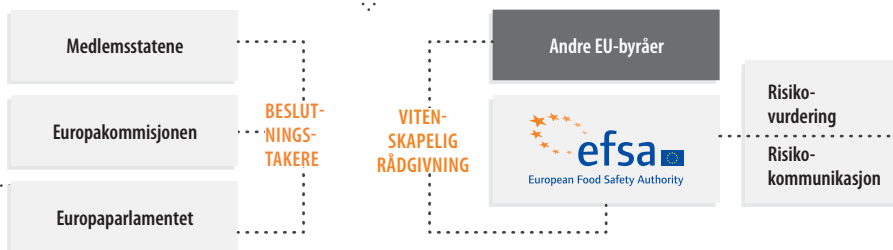

EFSA – en vitenskapsbasert organisasjon som verner og opplyser konsumenter

■ Den europeiske myndigheten for mattrygghet (EFSA) yter objektiv vitenskapelig rådgivning av høy kvalitet for å hjelpe beslutningstakerne til å ta velfunderte avgjørelser om næringsmiddelrelatert risiko. EFSA er et helt vesentlig element i EUs institusjonelle rammeverk for å verne forbrukere så vel som dyr og miljø mot enhver risiko i tilknytning til næringsmiddelkjeden. EFSA's viktigste virksomhet er vitenskapelige

risikovurderinger, en spesialgren av anvendt vitenskap som innebærer gjennomgang av vitenskapelige data samt studier for å kunne vurdere risikoen forbundet med visse farer. EFSA spiller også en viktig rolle ved å formidle oppdaterte, klare og meningsfylte råd til sine viktigste partnere, interessenter og offentligheten generelt, og dermed bidra til å bygge bro mellom vitenskapen og konsumentene.

Europa samarbeider for trygge næringsmidler

■ I 2002, etter en rekke næringsmiddelrelaterte hendelser som gikk ut over menneskers helse og svekket offentlighetens tillit, vedtok EU forordningen EF 178/2002 og fikk dermed en overordnet ramme for sitt vitenskapelig baserte regelverk for næringsmiddel. De sentrale elementene var det praktiske skillet mellom risikovurdering og risikohåndtering samt opprettelsen av EFSA med sitt fokus på vitenskapelig kompetanse, uavhengighet, åpenhet, innsyn og kort responstid; verdier som fortsatt står sentralt i EFSA's virksomhet i dag. Selv om EFSA påtok seg ansvaret for risikovurdering, beholdt de ansvarlige for EUs risikohåndtering (Europakommisjonen, Europaparlamentet og EUs medlemsstater) kontrollen over alle beslutninger som gjelder

lover og regler, politikk, forebygging og kontrolltiltak.

Helt avgjørende for at dette systemet skal fungere, er at alle berørte parter, både på europeisk og nasjonalt plan, samarbeider og engasjerer seg aktivt. Gjennom sitt rådgivende utvalg har EFSA et tett samarbeid med nasjonale myndigheter for næringsmiddeltrygghet hva vitenskapelige aktiviteter, datainnsamling, overvåking og kommunikasjon angår. EFSA organiserer jevnlig møter med forskjellige organisasjoner som representerer konsumentene, næringslivet, miljøvernorganisasjoner og andre interessenter, for å skape forståelse for hva EFSA gjør, og få dem til å engasjere seg i dette arbeidet.

NÆRINGSMIDDELKJEDEN – FRA JORD TIL BORD

Europas næringsmiddelkjede er i konstant utvikling. EFSA's mandat har utviklet seg tilsvarende og dekker nå et stadig større antall områder som er viktige for at næringsmiddelkjeden skal være trygg: matbårne sykdommer, forurensende stoffer, dyrehelse og -velferd, plantevern, produksjon og distribusjon av næringsmiddel samt innovasjon i næringsmiddelsektoren, for bare å nevne noen. Rådene EFSA gir til de ansvarlige for risikohåndteringen, ligger til grunn for mange av dagens lover og forskrifter som skal beskytte europeiske forbrukere mot næringsmiddelrelatert risiko: fra jord til gård – fra produsent til konsument.

Jord og gård

Plantevern

■ Brorparten av produktene som inngår i næringsmiddel- og fødkjeden, består av jordbruksprodukter. EFSA bidrar til å beskytte konsumentene ved å gi de vitenskapelige rådene som legges til grunn for forskriftene om trygg bruk av plantevernmidler. EFSA har hjulpet EU med å evaluere hundrevis av aktive stoffer som brukes i plantevernmidler, og med å utarbeide felles, vitenskapelig baserte, europeiske grenseverdier for tillatte restmengder. EFSA's vitenskapsfolk analyserer også hvilken risiko skadedyr og ugress utgjør for plantehelsen og i sin tur, for miljøet.

Dyr

■ Helsen og velferden til dyr for produksjon av næringsmiddel (som storfe, kylling og svin) under oppdrett, transport og slaktning kan ha store konsekvenser for menneskers helse. EFSA vurderer hvilke konsekvenser forholdene dyrene lever under og behandlingen de får,

kan få både på dyrs og menneskers helse, herunder også på helsen til personell i næringsmiddelindustrien.

Ca. 75 % av alle nye sykdommer som har rammet mennesker siden 2000, har kommet fra dyr eller produkter av animalsk opprinnelse. Såkalte "zoonoser" er sykdommer som kan smitte fra dyr til mennesker, eventuelt gjennom mat. EFSA's virksomhet innen rådgivning, datainnsamling og overvåking har bidratt til en EU-kampanje for å kontrollere og redusere tilstedeværelsen av bakterier som *Salmonella* og *Campylobacter* som, når de finnes i dyr, kan infisere næringsmidler. Kampanjen har resultert i at antallet tilfeller av salmonellose hos mennesker er halvert til 100 000, noe som har bidratt vesentlig til å styrke vernet av konsumentene mot slike matbårne sykdommer.

EFSA vurderer også førtrygghet, som er viktig for dyrehelsen, for miljøet og for tryggheten ved alle næringsmidler av animalsk

opprinnelse. Siden opprettelsen i 2002 har EFSA's risikovurderinger og overvåkingsarbeid vært en sterk rød tråd i den pågående innsatsen mot BSE (kugalskap) i storfe, noe som har ført til at antallet tilfeller rapportert i EU har falt fra flere tusen på begynnelsen av 2000-tallet til 44 i 2010.

Miljø

■ EFSA må i stadig økende grad også vurdere eventuelle konsekvenser næringsmiddelkjeden kan ha på det biologiske mangfold i plante- og dyrehabitater. For eksempel gjennomfører EFSA miljørisikovurderinger av genmodifiserte vekster så vel som plantevernmidler og førtilsetninger som brukes i landbruket. EFSA vurderer også mulige risikoer for menneskers og dyrs helse fra forurensende stoffer i miljøet. Luft, jord, vann og planter kan utsettes for miljøforurensende stoffer, som metaller i jordsmonnet eller toksiner produsert av visse typer sopp. Dette kan ofte skyldes menneskelige aktiviteter, som industriutslipp

eller eksos fra biler. Menneskene kan eksponeres for dem i miljøet, ved å spise forurenset mat eller drikke forurenset vann. Stoffene kan akkumuleres i kroppen og gjøre skade over tid.

Fra produsent til konsument

Transport og lagring

■ Under transport eller lagring kan råstoffer som brukes i produksjonen av næringsmiddel så vel som dyr og dyreskrotter utsettes for biologisk smitte og kjemisk forurensning. For eksempel kan det finnes kjemikalierester fra tidligere laster i containere som brukes til transport av matolje og matfett. EFSA analyserer risikoen for forurensning via kontakt med for eksempel maskiner, kjøretøy og emballasjematerial, og yter vitenskapelig rådgivning til dem som har ansvar for risikohåndteringen, om mulige tiltak for å begrense disse risikoene.

Tilberedning og produksjon av næringsmidler

■ Næringsmiddelsektoren i Europa er regulert for å beskytte konsumentene mot potensiell risiko i tilknytning til næringsmidler og fôr, samtidig som regelverket gir industrien rom for innovasjon. EFSA evaluerer tryggheten ved regulerte næringsmiddelingsredienser som f.eks. tilsetningsstoffer, aromastoffer, enzymer og næringsstoffer, for å bistå de ansvarlige for risikohåndteringen i vurderingen av om stoffene skal tillates i næringsmidler. For eksempel har EFSA vurdert tusenvis av aromastoffer som brukes i næringsmidler,

og skal innen 2020 ha gjennomført en helt ny vurdering av alle tilsetningsstoffer som var tillatt i EU før 2009. EFSAs vitenskapelige råd danner grunnlaget for beslutninger de ansvarlige for risikohåndteringen tar i tilknytning til tryggheten ved ingrediensene og hvilken bruk av dem som er tillatt; i enkelte tilfeller har EFSAs arbeid ført til at en del aromastoffer og tilsetningsstoffer har blitt trukket tilbake fra EU-markedet. EFSA vurderer

også sikkerheten i produksjonsprosessene (f.eks. gjenbruk av plast brukt som emballasje for næringsmiddel) og hjelpemidler som brukes i næringsmiddelindustrien.

Innovasjon i næringsmiddelsektoren

■ Konsumentene er blitt mye mer kravstore når det gjelder valgmuligheter, kvalitet, pris, næringsverdi og tilgjengelighet, enn for bare en generasjon siden. Næringsmiddelsektoren har møtt dette produkt- og informasjonsbehovet med nytenkning, nye ingredienser, ny teknologi, nye produkter og ved å kommunisere på en annen måte. Som Europas vakthund på næringsmiddelområdet er EFSA, sammen med sine partnere i EU og på nasjonalt plan, direkte involvert i vurderingen av det vitenskapelige grunnlaget for all innovasjon med hensyn til sikkerhet og, i en del tilfeller, formålstjenelighet.

På det bioteknologiske området f.eks. krevde EU-lovgivning at EFSA skulle ta fram en

metode for sammenlignende risikovurdering for å bedømme mulige konsekvenser av genmodifiserte vekster eller dyr for å evaluere effektene av dem kontra deres tradisjonelle ikke-genmodifiserte motstykker. EFSA har også gitt vitenskapelige råd om kloning og nye næringsmidler og vurderer nå nanoteknologi i sine risikovurderinger av en rekke produkter fra næringsmiddelsektoren, herunder tilsetningsmidler og emballasje.

Påstander om ernæringsmessige eller helsemessige fordeler angående mat kan gi forbrukerne informasjon som kan hjelpe dem til å velge et sunt kosthold. EFSA vurderer det vitenskapelige grunnlaget for slike påstander for å sikre at de ikke er villledende. Ved utgangen av 2012 hadde EFSA evaluert over 3000 slike helsemessige påstander.

Konsum av næringsmidler

■ Alt arbeid EFSA gjør underbygges av store framskritt innen datainnsamling om forbrukstendenser og matvaner. EFSA har konsekvent økt sin satsing på datainnsamling og vitenskapelig samarbeid med medlemsstatene også på andre områder, og har i 2012 brukt over 9 millioner euro på disse aktivitetene. Dette bidrar til at vi vet mer om hva vi spiser, og danner et viktig grunnlag for EFSAs arbeid; både når det gjelder næringsmiddeltrygghet og når det gjelder rådgivning knyttet til ernæring, kosthold og helse.

EFSA's vitenskapelige arbeid gir også nyttige bidrag til retningslinjene om kosthold. EFSA's referanseverdier for inntak av næringsstoffer og energi tar hensyn til de nyeste studiene og

hjelper offentlige myndigheter i medlemsstatene med å utarbeide ernæringsmessige anbefalinger og gi praktiske næringsmiddelbaserte råd angående kosthold.

I løpet av de siste tiårene har det kommet mengdevis av nye materialer og produkter innen emballasje, beholdere og redskap beregnet på næringsmidler. EFSA vurderer de potensielle risikoene forbundet med plast, papir, aktive og intelligente stoffer, trykkfarger og harpikser brukt i materialer som kommer i kontakt med næringsmidler, også resirkulerte materialer, før de tillates brukt i EU.

Hvordan EFSA arbeider

■ EFSA ledes av et uavhengig styre hvis 15 medlemmer er utnevnt til å handle i offentlighetens interesse. De skal ikke representere noen regjering, organisasjon eller sektor. Styret vedtar EFSA's budsjett og godkjenner det årlige arbeidsprogrammet. Administrerende direktør er EFSA's legale representant. Han/hun har ansvaret for den daglige ledelse, for alle personalsaker og for å utarbeide det årlige arbeidsprogrammet i samråd med Europakommisjonen, Europaparlamentet og EUs medlemsstater.

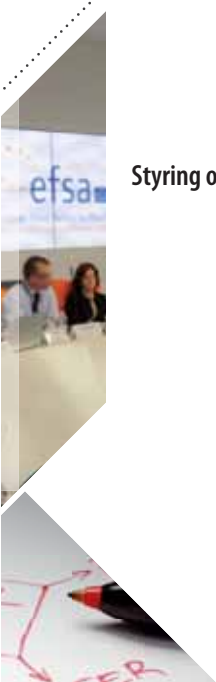
EFSA's vitenskapelige arbeid ledes av Vitenskapskomiteen og dens ti vitenskapsgrupper, som skal være sammensatt av vitenskapelig sakkyndige som er ledende på sine felt. Andre sakkyndige deltar i arbeidsgruppene når mer spesialisert kunnskap kreves. Vitenskapskomiteen yter rådgivning i tverrfaglige spørsmål, mens vitenskapsgruppene gjennomfører risikovurderinger og gir sakkyndig veiledning på spesielle områder:

- **tilsetningsstoffer og produkter eller stoffer som brukes i fôr**

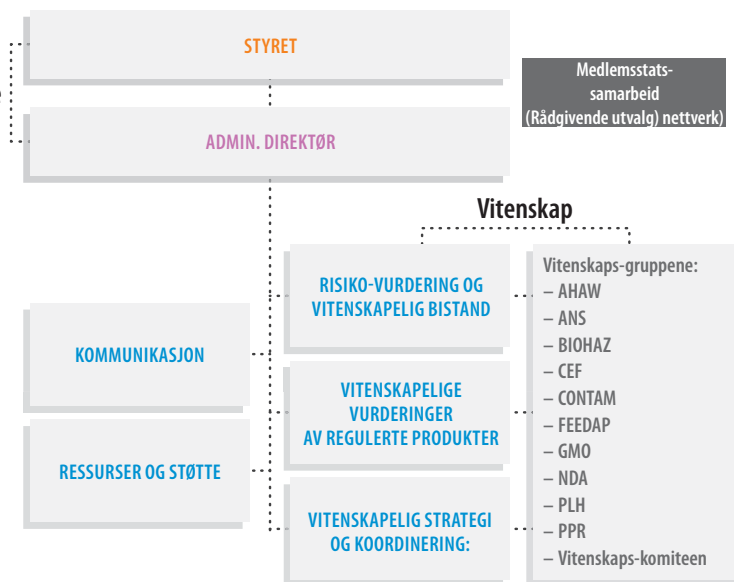
- **dyrs helse og velferd**
- **biologiske farer, herunder BSE-TSE-relatert risiko**
- **forurensende stoffer i næringsmiddelkjeden**
- **diettkost, ernæring og allergier**
- **tilsetningsstoffer og næringsstoffer som brukes i mat**
- **enzymmer, aromastoffer, tekniske hjelpestoffer og materialer som kommer i kontakt med næringsmidler**
- **genmodifiserte organismer**
- **plante helse**
- **plantevernmidler og rester av slike**

De vitenskapelige rådene EFSA's sakkyndige gir, er resultatet av felles drøftinger og beslutninger, der alle medlemmene har like mye å si. I tillegg anvender EFSA et omfattende sett av interne ordninger og arbeidsmåter for å sikre at det vitenskapelige arbeidet foregår fullstendig uavhengig, og det er krav om erklæringer i interessekonflikter.

De høyt kvalifiserte vitenskapspersoner som er ansatt i EFSA's tre vitenskapelige avdelinger,

Styring og ledelse

støtter vitenskapsgruppene og utfører selv vurderinger på enkelte områder, som fagfellevurderinger av aktive stoffer brukt i plantevernmidler. Sammen med de nasjonale partnerne spiller EFSAs ansatte også en avgjørende rolle når det gjelder harmoniseringen og utvidelsen av aktiviteter for datainnsamling og overvåking, for eksempel innen forbruken av næringsmidler, zoonoser, plantevernmidler og forurensende stoffer, som øker kvaliteten på EFSAs risikovurderinger.

Takket være de sakkyndiges kunnskap og sine bånd til vitenskapelige nettverk og organer for næringsmiddeltrygghet jorden rundt, og med utgangspunkt i den vitenskapelige strategien, holder EFSA seg løpende orientert om den vitenskapelige utviklingen internasjonalt, herunder om nye metoder for risikovurdering og vitenskapelige gjennombrudd.

Via sin virksomhet innen risikoformidling søker EFSA å øke bevisstheten og bidra til å forklare hva de vitenskapelige vurderingene innebærer. Dette gjøres, i henhold til EFSAs kommunikasjonsstrategi, ved å analysere risikooppfatninger knyttet til næringsmidler samt forklare risikoene som er forbundet med næringsmiddelkjeden og sette dem inn i en sammenheng. Gjennom samarbeidet med sentrale aktører, herunder nasjonale myndigheter, interessenter og media, får EFSA formidlet sitt budskap til forskjellige publikumsgrupper. Ved å samordne informasjonen med andre organer for risikovurdering og de ansvarlige for håndteringen av risiko, som Europakommisjonen og EUs medlemsstater, sørger EFSA for at det er samsvar i budskapene som formidles.

